

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 10. 2026. Issue 1.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher: Center for Geopolitical Studies

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem 782.

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 10. 2026. Issue 1. Podgorica, June, 2026.

Publishing this issue of MJSS was supported by the
Ministry of Science of Montenegro

Editor in Chief: Adnan Prekic

Managing Editor Assistant: Vukadin Nisavic

Editors: Zivko Andrijasevic, Dragutin Papovic, Ivan Tepavcevic, Milan Scekic.

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srdja Pavlovic, University of Alberta, CANAD

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Proofreading and lecture in English: Danijela Milićević

Proofreading and lecture in Montenegrin: Miodarka Tepavčević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Montenegro;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ucg.ac.me

Prepress and print: Pro file – Podgorica

Circulation: 100 copies

Volume 10. 2026. Issue 1. Podgorica, June, 2026.

CONTENTS:

YUGOSLAVIA AS A LEADING NON-ALIGNED STATE IN THE UN SECURITY COUNCIL DURING INTERNATIONAL CRISES

Uros POPADIC.....p.7.

THEATRE AND THEATRICAL ART IN MONTENEGRO (1918–1946)

Nenad PEROSEVIC, Natalija MILIKIC.....p.39.

RELIGION AS SOCIAL CAPITAL: PROTESTANT CHURCHES AND EAST AFRICAN IMMIGRANT INTEGRATION IN FINLAND

ONDICHO Richard.....p.63

THE CRISIS OF CONDITIONALITY AND DEPRIVATION OF SUPPORT IN ENLARGEMENT POLICY: INSIGHTS FROM THE EUROPEAN UNION–TÜRKİYE RELATIONS

Murat Necip ARMAN, Önder CANVEREN.....p.105.

FRÉDÉRIC CHOPIN'S RECEPTION IN THE YUGOSLAV REGION

Tanja KNEZEVIC..... p.137.

REVIEW:

MONTENEGRO TWENTY YEARS LATER: BETWEEN PROMISES AND EXPECTATIONS – AN INTERDISCIPLINARY ANALYSIS OF POST-REFERENDUM DEVELOPMENT (2006–2026) – conference

.....p.167.

IGNORING HISTORY AS A SCIENCE- Book Review: Slobodan Tomović, Građanski rat u Crnoj Gori

Vukadin NISAVIC.....p.170.

KALE - NEW PERSPECTIVE ON THE OTTOMAN FORTRESSES IN MONTENEGRO - Book Review: Radojica Rašo Pavičević, Kale- Tvrđave Osmanskog carstva u Crnoj Gori

Jovan MANDIC.....p.175.

FROM IDEA TO POLITICAL ACTION - Book Review: Ivan Ejub Kostić, Između vere i nacije: Pokret Mladi muslimani 1939-1990

Belma BULJUBASIC.....p.179.

SARAJEVO IN THE RHYTHM OF URBANIZATION CHANGES - Book Review: Aida Ličina Ramić, Sarajevo u ritmu modernizacije

Amir DURANOVIC..... p.184.

A CONTROVERSIAL FIGURE IN THE LIGHT OF ARCHIVAL SOURCES – Book Review: Radoje Pejović, Pavle Đurišić – kontroverzni četnički vojvoda

Branislav RADULOVIC..... p.189.

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS..... p.191.

Glavni i odgovorni urednik: Adnan Prekić

Sekretar redakcije: Vukadin Nišavić

Urednici: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević, Milan Šekić

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srđa Pavlović, University of Alberta, KANADA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sljedećim naučnim bazama: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Lektura i korektura na engleskom: Danijela Milićević

Lektura i korektura na crnogorskom: Miodarka Tepavčević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ucg.ac.me

Priprema i štampa: Pro file – Podgorica

Tiraž: 100 primjeraka

Volume 10. 2026. Issue 1. Podgorica, June, 2026.

SADRŽAJ:

JUGOSLAVIJA KAO VODEĆA NESVRSTANA DRŽAVA U SAVJETU BEZBJEDNOSTI
UJEDINJENIH NACIJA TOKOM MEĐUNARODNIH KRIZA

Uroš POPADIĆ..... str.7.

POZORIŠTE I POZORIŠNA UMJETNOST U CRNOJ GORI (1918-1946)

Nenad PEROŠEVIĆ, Natalija MILIKIĆ.....str.39.

RELIGIJA KAO SOCIJALNI KAPITAL: PROTESTANTSKE CRKVE I INTEGRACIJA
IMIGRANATA IZ ISTOČNE AFRIKE U FINSKOJ

ONDICHO Richard.....str.63.

KRIZA USLOVLJAVANJA I GUBITAK PODRŠKE U POLITICI PROŠIRENJA:
SAZNANJA IZ ODNOSA IZMEĐU EVROPSKE UNIJE I TURSKE

Murat Necip ARMAN, Önder CANVEREN.....str.105.

RECEPCIJA FREDERIKA ŠOPENA U JUGOSLOVENSKOM PROSTORU

Tanja KNEŽEVIĆ..... str.137.

PRIKAZI:

CRNA GORA DVADESET GODINA KASNIJE: IZMEĐU OBEĆANJA I OČEKIVANJA
– INTERDISCIPLINARNA ANALIZA POSTREFERENDUMSKOG RAZVOJA (2006–
2026) - Naučna konferencija.....str.167.

IGNORISANJE ISTORIJE KAO NAUKE - Prikaz knjige: Slobodan Tomović,
Građanski rat u Crnoj Gori

Vukadin NIŠAVIĆ.....str.170.

KALE – NOVI POGLED NA OSMANSKE TVRĐAVE CRNE GORE - Prikaz knjige: Radojica
Rašo Pavićević, Kale- Tvrđave Osmanskog carstva u Crnoj Gori

Jovan MANDIĆ.....str.175.

OD IDEJE DO POLITIČKOG DJELOVANJA - Prikaz knjige: Ivan Ejub Kostić, Između
vere i nacije: Pokret Mladi muslimani 1939-1990

Belma BULJUBAŠIĆ.....str.179.

SARAJEVO U RITMU URBANIZACIJSKIH PROMJENA – Prikaz knjige : Aida Ličina
Ramić, Sarajevo u ritmu modernizacije

Amir DURANOVIĆ.....str.184.

KONTROVERZNA LIČNOST U SVJETLU ARHIVSKIH IZVORA – Prikaz knjige :
Radoje Pejović, Pavle Đurišić – kontroverzni četnički vojvoda

Branislav RADULOVIĆ.....str.189.

UPUTSTVA ZA AUTORE..... str.191.

Review

KALE – NOVI POGLED NA OSMANSKE TVRĐAVE CRNE GORE

Prikaz knjige: Radojica Rašo Pavićević, *Kale- Tvrđave Osmanskog carstva u Crnoj Gori*, Nova Pobjeda, Podgorica, 2025, str. 618.

Jovan MANDIĆ

University of Montenegro – Faculty of Philosophy – Nikšić, MA student – History

e-mail: jovanmandic1988@gmail.com

Kao rezultat dugogodišnjeg istraživačkog rada i posvećenosti kulturno-istorijskom nasljeđu Crne Gore, iz štampe je izašla kapitalna studija Radojice Raša Pavićevića pod naslovom *Kale – Tvrđave Osmanskog carstva u Crnoj Gori*. Riječ je o monografiji izuzetne naučne vrijednosti, koja svojom tematikom, strukturom i pristupom prevazilazi okvire klasične historiografske literature i zaslužuje pažnju ne samo stručne, već i šire kulturne javnosti.

Ovo obimno djelo, koje broji 618 stranica, objavljeno je u izdanju Nove Pobjede iz Podgorice, i predstavlja prvi sveobuhvatan pokušaj sistematizacije osmanskih fortifikacionih objekata na teritoriji današnje Crne Gore. Istraživanjem je obuhvaćeno preko 200 tvrđava, karaula, kula, čardaka i drugih oblika osmanske vojne arhitekture, čime se otvara nova dimenzija sagledavanja slojevite istorije ovog prostora.

Knjiga je strukturirana u šest pažljivo organizovanih cjelina ili poglavlja. U prvoj cjelini autor iznosi opšti istorijski okvir koji se tiče osnovnih znanja o osmanskome carstvu, uređenju, vojsci i osmanskoj prisutnosti na prostoru Crne Gore, sagledavajući politički, vojni i administrativni kontekst nastanka fortifikacija. Poseban akcenat stavljen je na ulogu tvrđava u očuvanju kontrole nad teritorijom.

Druga cjelina donosi podatke o osmanskoj fortifikaciji, utvrđenim gradovima, forovima, kulama i čardacima. Treća cjelina opisuje razvoj oružja i njegov uticaj na razvoj fortifikacija. Četvrtu i ujedno glavnu cjelinu čini fortifikacijski sastav u kojoj se ubrajaju četiri pojasne tvrđave Spuž, Medun, Nikšić i Bar. Utvrđeni logor-tvrđava Podgorica, zatim utvrđeni rejoni – klanac Duga, rejon Klobuk-Trubjela, rejon Piva-Nikšić-Gacko, rejon Skadarsko jezero, rejon Zeta-Podgorica i dvanaest utvrđenih gradova: Ulcinj, Risan, Herceg Novi, Kolašin, Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Gusinje, Plav, Rožaje, Mojkovac i utvrđeni grad Andrijevića. Svaki objekat je predstavljen kroz istorijski pregled, arhitektonsku analizu (priložene fotografije, skice, planove utvrđenja), geografski položaj kao i stanje u kome se i danas nalazi. Petu i šestu cjelinu ove monografije sačinjavaju rječnik manje poznatih riječi i popis literature. Ova impozantna monografija posjeduje preko 1390 fotografija, mapa, crteža i skica.

U glavnim cjelinama i poglavljima, autor se bavi tipologijom osmanske fortifikacije, razlikujući gradske tvrđave, pogranične stražare, kule, osmatračnice i čardake. Ujedno, knjiga donosi i vrijednu terminološku građu, objašnjavajući manje poznate izraze i nazive koji su korišćeni u osmanskom narodnom govoru. Monografija donosi zanimljive detalje o nastanku imena tvrđava, tamo će su takve informacije sačuvane, te okolnostima njihovog nastanka i istorijskom značaju. Pavićević ne ostaje samo u okvirima opisa zidina i položaja građevina – on pokušava da oživi duh epohe, da rekonstruiše logiku graditelja i vojnih stratega koji su ih stvarali. Vraćajući na taj način čitaocu u vrijeme gradnje i nastanka fortifikacija.

Posebnu vrijednost ove monografije čini bogata vizuelna dokumentacija: knjiga sadrži stotine fotografija, arhivskih crteža, kartografskih prikaza i terenskih snimaka, koji značajno doprinose vizuelizaciji građe i olakšava čitaocu da razumije arhitektonske i tipografske specifičnosti objekata. Kada govorimo o vizuelnom materijalu, uz brojne ilustracije i karte, posebno se izdvaja centralna – glavna karta osmanskih fortifikacija Crne Gore, smještena između 106. i 107. stranice. Na njoj je prikazan cjeloviti fortifikacioni sastav Crne Gore uključujući pojasne tvrđave Spuž, Medun, Nikšić i Bar, te utvrđene rejone Podgorice,

Skadarskog jezera, Klanca Duge, Klobuka, Trubjele kao i fortifikacioni pojas Piva – Nikšić- Gacko. Ova karta omogućava čitaocu da sagleda mrežu utvrđenja kao jedinstvenu cjelinu koja je predstavljala svojevrsni štit dijela osmanskog carstva kroz nekoliko vijekova.

Ne može se zanemariti ni metodološki pristup kojim se autor služi – Pavićević kombinuje terenski rad, arhivsku građu (uključujući i istraživanja u osmanskim arhivima u Istanbulu), kao i izvore domaće provincijencije, čime knjiga poprima multidisciplinarni karakter. Autor ne piše samo sa istorijske distance, već i kao istraživač terena koji se direktno susretao sa ostacima istorije, često zaboravljenim i napuštenim. Na svakoj stranici koja opisuje ostatke građevina osjeća se prisustvo čovjeka koji ih je lično obišao, fotografisao i istražio. Obilazak svake tvrđave podrazumjeva je napor, hod po teško prohodnim terenima, borbu sa nepristupačnošću i vremenskim neprilikama. Upravo ta neposrednost daje knjizi posebnu autentičnost.

Knjiga *KALE* autora Radojice Raša Pavićevića predstavlja vrijedan doprinos proučavanju fortifikacione baštine Crne Gore i šireg graničnog prostora. Autor, profesionalni vojnik, diplomirao je na Vojnoj akademiji u Beogradu 1977. godine, nakon čega je ostvario bogatu vojnu i istraživačku karijeru. U periodu od 1977. do 1986. godine službeno je bio angažovan na Brionskim ostrvima, dok je od 1986 do 2005. godine službovao u Boki Kotorskoj. Tokom profesionalnog angažmana, značajan dio službe proveo je na Brionima i u Puli, a drugi dio u Boki Kotorskoj imajući mogućnost da bude u neposrednoj blizini moćnih Austrougarskih tvrđava odakle je poteklo interesovanje za proučavanje i istraživanje fortifikacija na prostoru Crne Gore. Nakon prve objave značajne i obimne monografije *Werk – Austrougarske tvrđave u Crnoj Gori*, koja je doživjela dva izdanja, prvo 2012. i drugo dopunjeno 2019. godine, Pavićević je otpočeo veliki istraživački podvig na sakupljanju građe o Osmanskim tvrđavama na prostoru Crne Gore.

Ono što ovu knjigu izdvaja u savremenoj crnogorskoj historiografiji jeste njena objektivnost i izbalansiran pristup. Osmansko nasljeđe se ne prikazuje jednostrano ni nacionalno-identitetski obojeno, već kao sastavni dio istorijskog

procesa koji je oblikovao arhitektonski, društveni i kulturni pejzaž današnje moderne Crne Gore.

Iako monografija ima impozantan istraživački, naučni i dokumentarni značaj, moguće je da bi neki čitaoci poželjeli i više analitičkog upoređenja sa sličnim fortifikacionim sistemima na Balkanu (Albaniji, Bosni i Hrvatskoj), kao i širu bibliografsku kontekstualizaciju. Ipak takve primjedbe ni na koji način ne umanjuju vrijednost ovog vanvremenskog djela.

Knjiga Kale je sasvim opravdano, dobila priznanje za izdavački poduhvat godine na Međunarodnom sajmu knjiga u Podgorici. Njen značaj prevazilazi trenutak objavljivanja. Knjiga predstavlja temelj za buduća istraživanja, edukaciju, kao i za valorizaciju kulturnog nasljeđa u funkciji turizma i očuvanja identiteta.

Kale – Tvrđave Osmanskog carstva u Crnoj Gori Radojice Raša Pavićevića je djelo koje obogaćuje crnogorsku naučnu i kulturnu scenu. Njegova interdisciplinarnost, obimnost, dokumentaciona vrijednost i jasnoća izlaganja čine ga nezaobilaznim štivom za istraživače, istoričare, arheologe, stručnjake za kulturnu baštinu, ali i sve one koje zanima prošlost Crne Gore u njenoj punoj složenosti.